כיתה ח' | ספרות | שיעור 2 מתוך 4 | 45 דק'

ממלכתי וחמ"ד: מתאים לכיתה ח'. היצירות הנלמדות משתנות בין הזרמים ובין בתי הספר; בדקו את רשימת היצירות של בית הספר ושל הפיקוח בזרם שלכם.

"ככה זה חינוכי": אבא, כסף וערכים

🎯 מטרות השיעור

- התלמידים יתארו את דמות האב ואת "השיטה החינוכית" שלו
- התלמידים יבחינו בין מה שאבא מתכוון ללמד לבין מה שיואבי לומד בפועל
- התלמידים יכירו את המושג אירוניה ויזהו אותה בסיפור

❓ השאלה הגדולה של היחידה

האם אפשר לחנך ילד לערך בעזרת כסף ופרס, ומה קורה כשהילד לומד ערך אחר מזה שרצו ללמד אותו?

בשיעור הזה מוסיפים לשאלה ראיה חדשה מהסיפור. בשיעור 4 חוזרים אליה.

🧪 פתיחה חלופית: ניסוי מחשבתי

אפשר לפתוח בה במקום הפתיחה שבמהלך השיעור, או לצידה.

דמיינו שבית הספר מחליט לשלם שקל על כל שיעורי בית שמוגשים. מה יקרה אחרי חודש? מה התלמידים ילמדו באמת? אוספים תשובות בשני טורים: "מה רצו ללמד" ו"מה למדו בפועל". הטבלה הזאת מחכה לאבא ויואבי בהמשך השיעור.

📖 הסבר למורה

האב בסיפור הוא דמות חינוכית: יש לו תוכנית ברורה, והוא חוזר עליה: "ככה זה חינוכי". הוא לא קונה ליואבי את מה שהוא רוצה, אלא נותן לו כלי (החזיר-הקופה) וכללים (שקל על שוקו עם קרום, חצי שקל בלי קרום) כדי ללמד אותו לחסוך, להתאמץ ולחכות. לכאורה זה שיעור טוב ומוכר. אבל הסיפור מראה מה קורה לשיעור כזה כשהוא פוגש ילד: יואבי לא מתחבר לכסף, הוא מתחבר לחזיר עצמו. כאן נכנסת האירוניה: התוכנית שנועדה ללמד את ערך הכסף מלמדת בסוף משהו אחר לגמרי, שיש דברים שאין להם מחיר. דוגמה חדה לאירוניה דרמטית: כשיואבי מבקש "עוד שקל" ועוד יום, אבא מתגאה ואומר לאמא "את רואה? פיתחתי אצל הילד מודעות". הקורא יודע שיואבי רק מנסה להרוויח זמן כדי להציל את החזיר, ואבא לא מבין. כדאי להיזהר מלהפוך את אבא ל"רע": הוא בטוח שהוא מחנך את בנו נכון. גם לאמא יש

תפקיד: היא רצתה לקנות את הבובה, ובשיא הסיפור יואבי רואה את "העיניים השבורות" שלה. השאלה היא לא מי טוב ומי רע, אלא מה כל אחד מהם מעריך.

📚 הטקסט

קוראים שוב את הסיפור. מסמנים בצבע אחד כל מה שאבא אומר או עושה, ובצבע שני מה שיואבי מרגיש וחושב.

את הסיפור המלא קוראים מתוך המקראה או ספר הלימוד שבכיתה. כאן אין את נוסח הסיפור (זכויות יוצרים), רק ציטוטים קצרים של כמה מילים, והפעילויות מפנות למקומות בטקסט.

👩‍🏫 מהלך השיעור (45 דקות)

חומרים: מקראה, שני צבעים להדגשה, דף עבודה

1. פתיחה: מה הדרך הכי טובה ללמד ילד לחסוך? הצבעה מהירה: דמי כיס קבועים / קופה / "תרוויח בעצמך" / לא צריך ללמד. (5 דקות)
2. קריאה חוזרת וסימון: בצבע אחד מה אבא אומר ועושה, בצבע שני מה יואבי מרגיש וחושב. (10 דקות)
3. הסבר המורה: הדמות של האב ושיטת החינוך שלו; המושג אירוניה (כשהתוצאה הפוכה מהכוונה, או כשהקורא מבין יותר מהדמות). (8 דקות)
4. פעילות בקבוצות: טבלה "מה אבא רוצה ללמד / מה יואבי לומד בפועל" עם ראיה מהסיפור לכל שורה. (12 דקות)
5. שאלות ניתוח במליאה וסיכום. (10 דקות)

⚖️ טבלת השוואה: אבא ויואבי

טבלה למורה (מלאה). בכיתה משרטטים אותה ריקה, והזוגות ממלאים כל תא עם הוכחה מהסיפור: ציטוט קצר או תיאור של הסצנה. גרסה ריקה לתלמידים נמצאת בדף העבודה עם התמיכה.

קריטריון	אבא (והוכחה מהסיפור)	יואבי (והוכחה מהסיפור)
מה חשוב לו	חיסכון ו"כבוד לכסף". בסצנה שבה הוא מסרב לקנות את הבובה: "ככה זה חינוכי".	בהתחלה הבובה של בארט סימפסון; בהמשך החבר שלו, פסחזון. בסצנת הפטיש: "לא רוצה סימפסון".
איך הוא רואה את החזיר	קופה, כלי חינוכי: החזיר צריך להתמלא כדי שאפשר יהיה לשבור אותו.	חבר עם שם: נותן לו שם, מדבר אליו ("פסחזון, תיזהר! אתה מחרסינה").
מה הוא עושה ברגע השיא	מביא פטיש ומבקש מיואבי לשבור את החזיר, ואז מרים את הפטיש בעצמו.	מסרב, מבקש "עוד שקל" כדי להרוויח זמן, ובלילה לוקח את פסחזון לשדה קוצים.

שאלות על הטבלה: באיזה קריטריון הפער בין השניים הכי גדול? האם יש קריטריון שבו הם דומים? (רמז: שניהם רוצים שיואבי ילמד משהו על ערך.)

💬 שאלות לניתוח

הבנה (מה כתוב בסיפור?)

1. איך אבא מסביר את הסירוב שלו לקנות את הבובה? מה עמדתה של אמא?
2. מה הכללים של החזיר-הקופה? (איך מקבלים מטבע, ומתי שוברים את החזיר)

פרשנות (מה זה אומר?)

1. אבא אומר "פיתחתי אצל הילד מודעות". מה הוא חושב שקרה, ומה קרה באמת? איפה האירוניה?
2. איך אבא רואה את החזיר, ואיך יואבי רואה אותו? מה ההבדל אומר על כל אחד מהם?

הערכה (מה דעתי?)

1. האם השיטה של אבא נכשלה, או הצליחה בדרך שהוא לא תכנן? נמקו.
2. איזה ערך חשוב יותר בעיניכם: חיסכון וסבלנות, או נאמנות לחבר (גם כשהחבר הוא חזיר מחרסינה)?

🏁 סיכום השיעור

"משפט יציאה": השלימו בכתב: "אבא רצה ללמד את יואבי _____, אבל יואבי למד _____."

🎟️ כרטיס יציאה (2 דקות)

בסוף השיעור כל תלמיד כותב על פתק שתי שורות:

1. דבר אחד שלמדתי היום: _____
2. שאלה אחת שעדיין יש לי: _____

טיפ: אם כמה תלמידים שואלים אותה שאלה על אבא, זו נקודת פתיחה טובה לשיעור 3.

💡 הערות למורה

תלמידים נוטים לשפוט את האב בחומרה. כדאי לשאול: מה הייתם עושים במקומו? ואיך היה נראה הסיפור אילו סופר מפי אבא? למתקשים: לתת את הטבלה עם שורה ראשונה מלאה כדוגמה. למתקדמים: לחפש בסיפור עוד מקום שבו הקורא מבין משהו שיואבי לא אומר.

📝 בדף העבודה

מה אבא רוצה ללמד, ומה יואבי לומד?: 7 שאלות, ומחוון מלא בעמוד השני.

חדש: ★ שאלת אתגר לתלמידים חזקים בסוף הדף, וגרסה עם תמיכה (מחסן מילים, משפטי פתיחה, פחות שאלות, ומחוון משלה) לתלמידים שזקוקים לעזרה. בסוף כל דף: כרטיס יציאה.

מקורות

- אתגר קרת, "לשבור את החזיר" (סיפור קצר). קוראים מתוך המקראה או ספר הלימוד שבכיתה.

מחוון: מה אבא רוצה ללמד, ומה יואבי לומד?

1. אבא קפדן ועקרוני, ובטוח שהוא מחנך את בנו נכון. חשוב לו שיואבי לא יהיה "מפונק", שיהיה לו "כבוד לכסף" ושיידע לחסוך. לקבל תיאור הוגן, לא רק "רע".
2. כדי ללמד אותו לחסוך ולהעריך כסף: את הבובה יקבל רק אחרי שימלא את החזיר בעצמו, מטבע אחרי מטבע (שקל על שוקו עם קרום, חצי שקל בלי קרום). "ככה זה חינוכי".
3. ב.
4. דוגמה: אבא רוצה ללמד חיסכון, סבלנות וערך הכסף. יואבי לומד לאהוב ולהיות נאמן, שיש דברים שאינם למכירה, ולוותר על הבובה (ועל הכסף) בשביל חבר. ראיות: השם שנתן לחזיר, השיחות איתו, "לא רוצה סימפסון", ההצלה בלילה.
5. אבא חושב שיואבי למד לחסוך ורוצה לצבור עוד כסף. הקורא יודע שיואבי מבקש "עוד שקל" ועוד יום רק כדי להרוויח זמן ולהציל את פסחזון. זו אירוניה דרמטית: הקורא מבין את מה שאבא לא מבין, והתוכנית "החינוכית" הובילה לתוצאה הפוכה.
6. לאבא החזיר הוא קופה, חפץ ואמצעי. ליואבי הוא חבר עם שם, שאפשר לדבר אליו ולדאוג לו. ההבדל: מבוגר שחושב על תועלת, וילד שחושב על קשר ורגש.
7. שאלת הערכה, אין תשובה אחת נכונה. תשובה מלאה: עמדה ברורה + שתי סיבות + לפחות ראיה אחת מהסיפור. למשל: "נכשלה, כי יואבי לא קנה את הבובה" או "הצליחה בדרך אחרת, כי יואבי למד להתמיד ולוותר".
8. ★ אתגר (לא חובה): כל משפט שמבטא שיש דברים שאינם למכירה, נאמנות או ויתור, בלי המילים האסורות. למשל: "את פסחזון אי אפשר להחליף בבובה". ההסבר צריך לקשור את המשפט לסצנה מהסיפור.